

לפרשת נח – תשע"ג

מגדל בבל, קלקלת או קללת הטכנולוגיה

אהרון ונדרולדה

התורה מספרת לנו ספור תמים: וַיְהִי כָּל הָאָרֶץ שָׁפָה אֶחָת וּדְבָרִים אֶחָדִים: וַיְהִי בְּנִסְעָם מִקֵּדָם וַיִּמְצְאוּ בְקָעָה בְּאֶרֶץ שִׁנְעָר וַיֵּשְׁבוּ שָׁם: וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ הִבֵּה נִלְבְּנָה לְבָנִים וְנִשְׂרָפָה לְשָׂרְפָה וַתְּהִי לָהֶם הַלְּבָנָה לְאַבֵּן וְהַחֲמֵר הָיָה לָהֶם לְחֵמֶר: (בראשית י"א, א' – ג')

בני אדם התישבו בבקעה רחבת ידים. כדי לבנות בנינים יציבים היו צריכים לפתח טכנולוגיות מתאימות. חומר הגלם המצוי בבקעה הוא חומר (טיין), והאם למדו לצרפו בתנור. כך יצרו אבני חרס, עפ"י רש"י ואחרים לפסוק ב', שחוזקן המיכני מוגבל. חומר הגלם השני הנפוץ בבקעה הוא הזפת או האספלט, ובלשון התורה – חימר. עירבו את האספלט בטיין ישב, והוא שימש אותם במצב מותך כטיח, להדבקת הלבנים ולטיוח הבנין.

מכיוון שהתהליכים נעשו מורכבים נוצר צורך הארגון העבודה: " לפי שקודם לכן, כשהיו משמשים בדברים הטבעיים, כל אחד מוצא אותם ולוקח די מחסורם מבלי שישאל זה לזה שיתנהו לו. אבל כשהתחילו במלאכות, ולייחד כל אדם דברים לעצמו, הוצרכו להעזר איש ברעהו" (אברבנאל).

האחדות והפיתוח הטכנולוגי אינם שליליים מיסודם - הם יכולים להיות חיוביים, ואפילו רצויים ביותר. אולם, לאחר מעשה מתברר שבני האדם השתמשו בצורה שלילית ביכולות החיוביות שה' העניק להם. הכנת הלבנים והבנייה נעשית כאן כמרידה במלכות ה' בעולם: לא ה' יקבע מה יקרה בעולם: יש כח אחר, מלבד ה', שיכול לקבוע מה יתרחש בעולם, והוא יכול להתגבר על כחו של ה'. מיהו בעל הכח הזה? - האדם! זוהי עבודה זרה, אשר אמנם לא שמה אל אחר במרכז, אך שמה את האדם במרכז, וסוגדת לו ולכחו.

זהו הקשר בין "נעשה לנו שם" לבין "פן נפוץ": אנחנו, בני האדם נהיה בעלי השם, בעלי הכח בעולם, כך שנוכל גם להתנגד לסדרי הטבע ולהחלטות הבורא.

המצב הראשוני של בני האדם היה אידיאלי, ומעשיהם יכלו להיות חיוביים ורצויים: כח האחדות וכח היצירה הינם כוחות חיוביים ביותר, ה' ברא את האדם כך במכוון.

אולם, בני האדם השתמשו בכוחות חיוביים אלה לכיוונים שליליים. הם השתמשו באחדות וביכולת הפיתוח שלהם כדי להתנגד לרצון ה', להתנגד לחוקי הטבע שה' חוקק, הם רצו למרוד בה' ובמלכותו בעולם, ולהפוך את עצמם לשליטי העולם, בעלי הכוח והשם.

בעקבות הקלקול הזה, התברר שאין אפשרות שהעולם ימשיך להתקיים בצורה האידיאלית, ולכן היה צורך בשינוי מהותי: פירוק האחדות בין בני האדם, כדי שלא ימרדו בה', וכך העולם ימשיך להתקיים.